

ARVAMUSTE TABEL „TEENISTUSÜLESANNETEGA SEOTUD KINGITUSTE JA SOODUSTUSTE HEA TAVA“ MUSTANDI KOHTA

Sisulisi arvamusi andis tavale 12 valitsusasutust (vt all olevat tabelit). Ilma sisuliste märkusteta koosõlastasid hea tava (9 asutust): Kultuuriministeerium, Päästeamet, Keskkonnainspeksioon, Keskkonnaamet, Maa-amet, Keskkonnaministeerium, Statistikaamet (tervitavad tava kasutamist ja lubavad oma asutuses seda ise kindlasti tutvustada), Konkurentsiamet, Ravimiamet (on olemas asutusesisene tava, mille juhised mahuvad keskse tava raamidesse, teevad enda juhises tavast lähtuvalt parendusi).

Asutus	Märkused/ettepanekud	Eetikanõukogu seisukoht või selgitus
Andmekaitse Inspeksioon	1. Teeme ettepaneku lisada näidislausel, mida ametnik saab kasutada soodustustest keeldumisel.	Osaliselt arvestada. Keeldumise näited ja selgitused on lisatud tava juhtumite juurde. Põhiteksti lisatud lause: „Ametnikul on õigus soodustuse vastuvõtmisest viisakalt keelduda, kui ta konkreetset olukorda ja asjaolusid hinnates seda käitumisvarianti ise õigeimaks peab (sh kui ta ei ole veendunud, kas soodustus on lubatud või mitte).“
Justiitsministeerium	1) lk 1 p 1: väide, et teenistusülesannete täitmisega seotud kingituste ja soodustuste vastuvõtmine ametnike poolt ei ole tavaks, vajaks ümbersõnastamist, kuna tegelikkuses puuduvad andmed, mis võimaldaksid kinnitada, et kingitusi ja soodustusi üldjuhul vastu ei võeta. Teeme ettepaneku sõnastada lause järgnevalt: „Teenistusülesannete täitmisega seotud kingituste või soodustuste vastu võtmine ametnike poolt ei ole üldjuhul soovitatav, kuid on teatud olukordades siiski aktsepteeritav.“;	Arvestada. Lk 1 on sõnastatud „Teenistusülesannete täitmisega seotud kingituste või soodustuste vastu võtmine ametnike poolt ei ole üldjuhul soovitatav, kuid teatud olukordades siiski aktsepteeritav.“
	2) lk 1 p 1: teeme ettepaneku kasutada mõiste „kasusaamine“ asemel mõistet „eelis“ kuivõrd soodustuse vastuvõtmine asetab selle saaja mingis tähenduses eelisolukorda võrreldes olukorraga, kus ta soodustust ei ole saanud. Kasusaamine viitab pigem materiaalsele väärtusele, kuid nagu samas lõigus märgitakse, on soodustus ka mittevaraline, rahaliselt hindamatu tulu, kasu ja kokkuhoid;	Mitte arvestada. Kuna tava tekst avab 1 lk mitmekülgset soodustuse mõiste, siis meie hinnangul pole vajalik täiendavalt „eelise“ mõiste kasutamine.

	3) p 3.1.4.: teeme ettepaneku kasutada järgnevat sõnastust: „keelatud kutse-eesitaja, asutuse sisekorra või muude reeglitega“. Mõisteliselt hõlmaks see ka juhtumid, kus mõjutamine jm on ebatõenäoline, kuid mingi norm (sh õigusnorm) keelab soodustuse vastuvõtmise;	Arvestada. p 3.1.4. on sõnastatud „keelatud kutse-eesitaja, asutuse sisekorra või muude reeglitega“.
	4) p 4.4.: teeme ettepaneku kasutada järgnevat sõnastust: „Ametilähetustel esindab ametnik ametiasutust ja lähetusega kaasnevad kulud tasub töandja, rahvusvaheline organisatsioon või muu vastu võttev asutus.“. Kuivõrd võib esineda ka täiesti legitiimseid juhtumeid, kus lähetusega kaasnevad kulud tasub muu kutsuja kui rahvusvaheline organisatsioon, nt välisriik või valitsusväline organisatsioon, siis tuleks sõnastust muuta paindlikumaks;	Arvestada. Lause on sõnastatakse järgnevalt: „Ametilähetustel esindab ametnik ametiasutust ja lähetusega kaasnevad kulud tasub töandja, rahvusvaheline organisatsioon või muu vastu võttev asutus.“
Riigikogu Kantselei	Nõustume, et soodustuse vastuvõtmisele suunatud kontrollküsimused on hea alus läbimõeldud praktika tekkele.	
	Hea tava puhul on lõplikest lahendustest olulisim keskenduda nendele kaalutluskohadele, millest lähtuvalt peaks ametnik/ametiasutus otsuse langetama. Kuigi avaliku teenistuse seaduse § 12 lg 5 p 1 kohaselt annab ametnikueetika nõukogu selgitusi ametnike eetikakoodeksi rakendamiseks, antakse käesoleva tavaga ka selgitusi korruptsioonivastase seaduse (KVS) vastavatele sätetele. Seetõttu võiks kaaluda selgitust juhtudeks, mil asutusel on juba olemas soodustuste vastuvõtmise juhend (ning see ei lange kokku ametnikueetika nõukogu juhustega).	Arvestada. Selgitavad laused keskse juhendi ja asutuste juhendite kasutamise kohta on lisatud tava teksti.
	Punktis 3 on toodud lause: Kui asutus ise levitab (saadab info e-kirjaga laiali, paneb infotahvlile vms.) tehtud pakkumist, võib ametnik eeldada, et asutus on soodustuse lubatavust eelnevalt hinnanud ja selle kasutamise heaks kiitnud. See lause võtab ametnikult vastutuse ning vastutus langeb vaid info saatjale.	Arvestada. Lause ümber sõnastatud järgnevalt: „Kui asutus ise levitab (saadab info e-kirjaga laiali, paneb infotahvlile vms.) tehtud pakkumist, siis tuleks soodustuse lubatavust enne selle kasutamist hinnata oma konkreetsetest ametiülesannetest lähtuvalt.“
Maaeluministerium koos Põllumajandusametiga	Hea tava alguses võiks olla esitatud olulisemate mõistete definitsioonid. Punktis 1 on küll esitatud soodustuse definitsioon; kuid lisaks sellele võiks esitada veel järgmiste mõistete	Mitte arvestada. Ametikohtaga seotud soodustuste, ametikohtustega mitte seostatavate soodustuste

	<p>definiitsioonid: kingitus, hüve, ametikohaga (ametikohustusega) seostatav soodustus, ametikohustusega mitteseostatav soodustus, tavapärane viisakusavaldu, sõber.</p> <p>(Hoolimata sellest, et punktis 3 on esitatud ametikohaga seotud soodustuste, ametikohustustega mitte seostatavate soodustuste ja tavapäraste viisakusavaldu näited, tuleks siiski esitada ka nende mõistete definiitsioonid.)</p>	<p>ja tavapäraste viisakusavaldu sisustamisele kaasa aitamine asutuste tasandil ongi tava eesmärk. Ammendavaid ja lõplikke definiitsioone neile mõistetele pole mõistlik ega võimalik anda, sest iga olukord nõuab uut hinnangut. Samuti erinevad ametnike tööülesanded ja töö iseloom asutustes.</p>
	<p>Punkt 3.2.1 ei ole piisavalt täpne ning võib minna mõnel juhul vastuollu punktiga 3.1. Punkti 3.2.1 järgi on sõprade ringis tehtav kingitus ametikohustusega mitte seostatav soodustus. Mis kriteeriumite abil määratakse kindlaks ametiisiku sõprade ringi kuuluvad isikud? Samuti ei saa välistada, et mõni „sõbralt“ saadud kingitus võib osutada ametikohaga seotud soodustuseks.</p>	<p>Osaliselt arvestada. Punkti 3 juurde on lisatud täpsustavad kommentaarid.</p> <p><i>Märkus: Tava eesmärk pole anda ammendavaid hinnanguid, vaid juhiseid õigeks käitumiseks. Ka sõber on hinnanguline mõiste. Tava ei loo õigusnorme ega kehtesta sanktsioone.</i></p> <p><i>Eeldus on, et ametnikuna töötavad ausad ja mõtlemisvõimelised inimesed, kes suudavad erinevaid eetilise konflikti olukordi esmalt ise hinnata.</i></p>
	<p>Punktis 3.3 võiks täpsustada, kas alkoholi saab ka pidada tavapäraseks viisakusavalduks.</p>	<p>Arvestada.</p> <p>Punktis 3.3. toodud (näidis)loetelus alkoholi ei mainita.</p>
	<p>Kui soodustuse üleandmine ei ole võimalik, peab ametnik tasuma soodustuse turuväärtuse. Kes määrab turuväärtuse - ametnik ise, vahetu juht, asutuse juht? Mille alusel?</p>	<p>Mitte arvestada. Asutustes on valdavalt sellealane praktika olemas ja põhimõtted kokku lepitud (enamasti sisemistes töökordades), tava pole otstarbekas seda dubleerida.</p>
Maksu- ja Tolliamet	<p>Peame juhendi eesmärki õigeks. Teeme ettepaneku juhendis läbivalt lähtuda KVS terminoloogiast. Juhend võiks rohkemal määral sisaldada KVSis sisustatud mõisteid. Teeme ettepaneku koondada KVSis seletuskirjas esitatu ja vastava kohtupraktika analüüs tava. Palume ka juhtumeid KVSis korruptiivse tulu mõistest lähtuvalt täiendada.</p>	<p>Osaliselt arvestada.</p> <p>Hea tava eesmärk ei ole reguleerida ega korrata õigusaktidega kehtestatud põhimõtteid. Hea tava jääb õigusaktidest väljapoole ja seda ei viida ellu õigusakti sunnijõuga.</p>

		<p>KVS täitmise mehhanismid ja rikkumisega kaasnevad sanktsioonid jäävad eetikanõukogu tegevuse ulatusest väljapoole.</p> <p>Küll aga koondasime juhtumeid teemade kaupa, eesmärgiga tasakaalustada tavas antavaid soovitusi ja KVS-i sätteid.</p>
Riigikohus	<p>Leiame, et hea tava autorite väljapakutud raamistik tavapärase viisakusavalduste ja korruptiivse tulu eristamiseks ei kujuta endast olulist lisaväärtust Rahandusministeeriumi kodulehel avaldatud ametniku eetikakoodeksile jt juhendmaterjalidele. Täiendav erapooletuse põhimõtte selgitamine ja juhiste väljatöötamine ei ole hädavajalik. Eetilisel inimesel (ametnikul) ei tohiks olla raskusi, milliseid nn kontrollküsimusi endale soodustuse lubatavuse hindamiseks püstitada.</p>	<p>Teadmiseks võtta.</p> <p>Asutuste tagasiside näitab siiski vajadust käesoleva tava järele. Mõnedel elukutsetel avalikus teenistuses on oma käitumiskodeksid olemas (nt kohtunikud ja audiitorid), kuid see praktika pole ei elukutsete ega asutuste lõikes ühtlane.</p>
Tööinspeksioon	<p>Juhend on vajalik ja selles toodud selgitused asjakohased. Pakume ühe lisapunkti juurde: punkti 4 (üritustel osalemine, välislähetus ning nendega kaasnevad soodustused) alapunktis võiks kajastada ka osalemine tasulistel seminaridel esinejana.</p>	<p>Mitte arvestada.</p> <p>Seda teemat käsitleb Ametnikueetika nõukogu poolt vastu võetud hea tava „Huvide konflikti vältimine koolitustegevuses.“ https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/document_files/personalipoliitika/huvide_konflikti_valtimine_koolitustegevuses.pdf</p>
Haridus- ja Teadusministeerium	<p>Hea tava dokument on kasulik kõigile avaliku sektori asutustele, et tagada teenistujate aus, ratsionaalne ning läbipaistev käitumine teenistusülesannete täitmisel. Leiame, et vajalik oleks siinkohal konkreetselt defineerida, mis on tavapärane viisakusavaldus. Mõiste sisustamiseks ei piisa vaid kolme väga üldise näite toomisest. Dokumendi alguses mõisted välja tuua. Dokument annab selgust erinevates olukordades käitumisele ning on ka teatud mõttes töövahendiks küsimuste püstitamisega.</p>	<p>Osaliselt arvestada.</p> <p>Ametikohaga seotud soodustuste, ametikohustustega mitte seostatavate soodustuste ja tavapärase viisakusavalduste sisustamine on tava eesmärk. Ammendavaid definitsioone neile mõistetele pole mõistlik ega võimalik anda, sest iga olukord nõuab uut hinnangut. Samuti erinevad ametnike</p>

		<p>tööülesanded ja töö iseloom asutustes.</p> <p>Küll aga on tavas võimalik tavapärase viisakusavalduse mõistet paremini avada, mh näidete kaudu. Oleme tava eelolevast lähtuvalt täiendanud näidete ja selgitustega.</p>
Õiguskantsleri Kantselei	<p>Välja töötatud hea tava (edaspidi: tava) aitab kindlasti kaasa, et riigiteenistujad saaksid võimalikud ühtmoodi aru, sellest, mis lubatud ja mis keelatud. Seetõttu on lisaks tava enda olemasolule vajalik ka see, et asutuse sees konkreetsed (neid puudutavad) näidiskaasused läbi arutatakse. Põhimõtteliselt saab nõustuda sellega, et lubamatu/lubatud soodustuse piiritlemine mingi kindla rahalise väärtuse alusel ei ole hea lahendus. Sellest hoolimata tekkis tava lugedes küsimus, kas ehk oleks võimalik „tavapärast viisakusavaldust“ kohati selgemini määratleda. Nimelt on ka tavas rõhutatud, et just selles sisustatakse „tavapärase viisakusavaldus“, mis on üks lubatud soodustuse liike. Tavas viidatakse õigesti KVS-le, mille § 4 kohaselt ei loeta korruptiivseks „soodustust, mis ei ole seostatav ametikohustusega või mida saab üheselt mõista tavapärase viisakusavaldusena.“ Korruptiivse soodustuse saamine on teatavasti keelatud. Kui miski on määratletud üheselt tavapärase viisakusavaldusena, siis ei ole see (keelatud) korruptsioon. Kuna RAM heas tavas kinnitatakse, et just seal antakse tavapärasele viisakusavaldusele sisu, siis peaks see „ühene“ määratlemine toimuma ka just seal. Riigiasutus nii andja kui saajana peaks saama reeglitest ühtviisi aru ja vältida tuleks olukordi, kus üks riigiasutus teeb teisele selliseid soodustusi (sh kingitusi), millega paneb vastuvõtja keerulisse olukorda. Seetõttu on kiiduväärne, et tavas rõhutatud vajadust kehtestada reeglid ka sellele, kuidas ja kellele asutus ise kingitusi teeb.</p>	<p>Osaliselt arvestada (vt ka eelmist vastust).</p> <p>Tavapärase viisakusavalduse mõiste ammendavam sisustamine peaks olema tava eesmärk, kuid selle mõiste „ühene“ määratlemine, mis oleks asjakohane kõigis võimalikes ettetulevates olukordades pole võimalik, kuna iga eetilise dilemma olukord nõuab konkreetsetest asjaoludest lähtuvat eraldi hinnangut.</p> <p>Samas nõustume, et tava eesmärk on anda raamistik ja suund, mida mõista tavapärase viisakusavalduse all. Oleme tava eelolevast lähtuvalt täiendanud näidete ja selgitustega.</p> <p>Oleme ka täpsustanud lauset lk. 1 järgnevalt: „... luuakse üldine raamistik tavapärase viisakusavalduse ja korruptiivse tulu eristamiseks ning <u>aidatakse</u> sisustada mõistet „tavapärase viisakusavaldus“ (lubatud soodustus), mis on kohane Eesti avalikus teenistuses.“</p>
	<p>Kingitused. Tava p 3 sõnastusest ei järeldu <u>üheselt</u>, et tavapärase viisakusavaldused on ka luksusekingid (nt kvaliteetvein, ehted), mida partnerasutused (sh järelevalvealused</p>	<p>Osaliselt arvestada (vt ka eelmist vastust).</p> <p>Eksklusiivsetest soodustustest loobumise</p>

	<p>asutused) kingivad isikule mitte üldiseks tähtpäevaks, aga isikuga seotud tähtpäevaks (asutuse juhi/ametniku sünnipäev, naistepäev). KVS kohaselt on lubatud vaid need viisakusavaldused, mida peetakse üheselt tavapäraseks. Hea oleks, et lisaks kingi saajale, kes pannakse kingitusega fakti ette, mõtleksid oma käitumise läbi ka kingi andjad ja väldiksid selliste kinkide tegemist, mis panevad saaja ebamugavasse olukorda. Selle eelduseks oleks ühise ja üheselt mõistetava seisukoha kujundamine, mis on tavapärane nõ viisakuskink. Kuna ehted ja alkohol on paraku väga tavapärased kingitused, võiks tavas vähemalt nende osas seisukoha kujundada. Tava mainib sünnipäevakinke asutuse sees, aga kuna riigiasutuste lõikes on väga tavapärane ka teha sünnipäevakinke järelevalvepädevusega ametnikele teises asutuses, võiks tava ka sellele ühese hinnangu anda ning riigiasutused peaksid seda üheselt järgima.</p>	<p>keeld on tavas määratletud p.3.1.2.</p> <p>Lisatud lause ptk.-s 5: „Oluline on läbi mõelda ja kehtestada reeglid ka sellele, kuidas ja kellele asutus ise kingitusi teeb.“</p> <p>Tavapärase viisakusavalduse mõiste sisustamisele kaasa aitamine on tava eesmärk, kuid selle mõiste ühene“ määratlemine“, mis oleks asjakohane kõigis võimalikes ettetulevates olukordades pole lõpuni võimalik, kuna iga eetilise dilemma olukord nõuab konkreetsetest asjaoludest lähtuvat eraldi hinnangut.</p> <p>Alkohol ja ehted tava punktis 3.3. toodud näidisloetus ei kajastu.</p> <p>Kinkide tegemise puhul teise asutuse ametnikele võiks mh lähtuda tava punktis 3.4. toodud kontrollküsimustest.</p>
<p>Sotsiaalkindlustusamet</p>	<p>Ei leidnud näidet selle kohta, kui üritatakse viisakusavaldusena kinkida raha kas siis otse või meeleheana kommikarbis vms.</p>	<p>Mitte arvestada. Kirjeldatud olukord (raha kinkimine) on selgelt õigusvastane.</p>
<p>Kaitseministeerium</p>	<p>Punkt 3.4 – kontrollküsimustiku all on tekst, et kui vastasid mõnele küsimusele jaatavalt, siis võib see olla ohumärgiks ja tuleks kaaluda soodustusest keeldumist. Kontrollküsimustikus tuleks küsimused 3.4.5, 3.4.6 ümber sõnastada, sest hetkel ei tähenda jaatav vastus ilmtingimata eetiliste põhimõtetega vastuollu minekut ning seetõttu võib tekkida valesti tõlgendamise võimalus.</p>	<p>Arvestatud. Küsimused ümber sõnastatud järgnevalt: „3.4.5 Kas soodustuse tegemine on muutunud korduvaks? 3.4.6 Kas juhtumi võimalik meediakajastus võib kahjustada organisatsiooni mainet?“</p>
	<p>Leheküljel 3 kirjeldatakse viisakuskingitusi: „Väljastatud ei ole ka olukorrad, kus viisakuskingitus tehaksegi personaalselt isikule, mitte asutusele“ – vastamata jääb küsimus, kuidas sellisel juhul on korrektne toimida.</p>	<p>Osaliselt arvestada. Soodustuste vastu võtmisel kehtivad siiski antud tava mõttes ühtsed põhimõtted, sõltumata</p>

		<p>sellest, kas see on mõeldud ametnikule või asutusele. Alati on abi sellest, kui juhtumid asutuse siseselt läbi arutada ja kujundada ühtne praktika, lähtudes ka käesolevas tavas olevatest põhimõtetest.</p>
	<p>Punkt 4.3 ja üritustel osalemises on piirang kategooriline „vältida tasuks osalemist üritustel, mis kannavad ainult meelelahutuslikku eesmärki“ – leiame, et antud piirang on liiga kategooriline, jättes mulje, et keelatud on osaleda ka erasektori koostööpartneritest organisatsioonide sünnipäevaüritustel vms.</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Vastava osa sissejuhatuses olev lause sõnastatud järgnevalt: „Hoolikalt tuleks läbi kaaluda osalemine üritustel, mis kannavad peamiselt meelelahutuslikku eesmärki.“</p>
	<p>Punkt 4.4 – heas tavas on käsitletud põhimõtteid välislähetuses viimise aja kohta, kuid lisaks võiks anda soovitused ka tööalaste lennuboonuspunktide kasutamise ja töandja poolt kinni makstud reisikindlustuse eratarbeks kasutamise kohta.</p>	<p>Arvestatud. Tava põhiteksti lisatud lause: „Tööalaste lennuboonuspunktide ja töandja poolt kaetava reisikindlustuse kasutamise põhimõtteid on samuti soovitatav kokku leppida asutuse tasandil. Seejuures soovitame arvestada Ametnikueetika nõukogu vastava seisukohaga ning seal toodud kontrollküsimustega.“</p>
<p>Siseministeerium</p>	<p>Punkti 3.1.3 kohaselt keeldub ametnik ametikohaga seotud soodustustest, mis on talle pakutud järelevalve situatsioonis. Teeme ettepaneku täiendada punkti 3.1 selliselt, et lisaks järelevalve situatsioonile peab ametnik keelduma ka soodustusest, mis on talle pakutud seoses tema pädevuses tehtava või tehtud otsuse või toiminguga suhtes, mis võib olulisel määral tekitada, muuta või lõpetada soodustust pakkunud või soodustusega seotud kolmanda isiku õigusi või kohustusi ning kui mõjutamine ei ole üheselt arusaadav. Kuigi eelkirjeldatud situatsiooni võiks paigutada ka hea tava punkti 3.1.1 alla,</p>	<p>Arvestatud. Punkti 3.1 täiendatud järgnevalt: „3.1.3 pakutud järelevalve situatsioonis või seotud tema pädevuses tehtava või tehtud otsuse või toiminguga.“</p> <p><i>Märkus: tava üldise arusaadavuse ja loetavuse huvides on kasutatud ettepaneku lühendatud sõnastust.</i></p>

	oleks selgem, kui see oleks eraldi välja toodud.	
	<p>Hea tava punkti 3 sissejuhatavas lõigus räägitakse ettevõtte tehtavast allahindlusest ja enne selle levitamist soodustuse tegemise eesmärgi väljaselgitamisest. Teeme ettepaneku enne soodustuse levitamist selgitada välja ka, kas soodustuse pakkuja on asutuse potentsiaalne lepingupartner, järelevalvealune või otsuse või toimingu adressaat. See aitaks hinnata soodustuse eetilistust ning ennetada korrupsiooni.</p>	<p>Arvestatud. Punkti 3 sissejuhatavat osa täiendatud järgnevalt:</p> <p>„Enne soodustuse vastuvõtmist tuleks võimalusel ka selgitada, kas soodustuse pakkuja on asutuse potentsiaalne lepingupartner, järelevalvealune või seotud asutuse või ametniku poolt tehtava või tehtud otsuse või toiminguga.“</p> <p><i>Märkus: Anname soovitusel võimalusel seda teha, sest nt kahe aasta pärast tehtavat lepingut ei pruugi olla võimalik ette näha.</i></p>
	<p>Alapunkti 3.3.3 kohaselt saab tavapäraseks viisakusavalduseks pidada kliendi toodud lilli ja komme. Kuidas aga suhtuda olukorda, kui avalikku ülesannet täitev inimene saab neid näiteks igapäevaselt? Kas sellist olukorda saab pidada oodatud tegevuseks ning teenuse saamise eelduseks ning kas sellisel juhul on tegemist tavapärase viisakusavaldusega? Kaaluda võiks täiendava kontrollküsimuse lisamist punkti 3.4, näiteks „Kas on tavapärane, et sulle tuuakse klientide poolt lilli ja kommikarpe?“</p>	<p>Arvestatud. Küsimuse sõnastust muudetud järgnevalt: „3.4.5 Kas soodustuse tegemine on muutunud korduvaks?“</p>